

Holy Names, Kodály, 2019

Első tekintetre úgy vélnénk, az Egyesült Államok „pop-zenétől dominált”, „sok szempontból felületes”, „múló divatokkal terhes” kultúrájában Kodály zenei víziója nem verhet gyökeret – ezzel a gondolattal kezdte 1997-ben kecskeméti referátumát Eugenia „Jean” Sinor asszony, bloomingtoni egyetemi tanár, a Nemzetközi Kodály Társaság akkori, és alig két év múltán tragikusan korán elhunyt elnöke.¹ Előadása azután rövid összefoglalását adja a kodályi eszmék már akkor majd negyven éves – az 1958. évi koppenhágai ISME konferencia inspirációja nyomán kibontakozó – amerikai diadalútjának. Azóta újabb évtizedek múltak el, Amerikában és minden kontinensen számtalan „Kodály-trained teacher” működik; mintha telítődne (?) a világ a kodályi inspirációval. „Kodályi inspiráció” – mit is jelent? Nem lehet egy-két szóval meghatározni – még nincs rá „egy-két” szavunk, sokszavas körülírásaink vannak. „Kodály-inspired classroom, teaching, music education, music programs”; olykor igeként is szerepel: Kodály inspired a revolution (in the teaching of music).²

Valóban revolúcióként csodálkozott rá a világ magára a szorosan vett módszerre, annak sok – ma sokak által túlhaladottnak értékelt – elemére, a Szovjetuniótól az Egyesült Államokig. „Amíg személyesen nem találkozzunk, le kell írnom azt a szédítő érzést, ami itt volt, amit itt a mi módszerünkkel keltettem. (...) a millió kérdés, amelyet feltettek, a nap 24 óráját is elfoglalja. (...) az előadás szünetében kézjeleket magyaráztattak velem!” – érzékelteti az orosz kollégák érdeklődését Szőnyi Erzsébet 1963-ban.³ „A tanulók annyira szerették ezeket a játékokat, hogy még az óráközi szünetben is ritmus- és dallamviszhangot tapsoltak, énekeltek az udvaron, igencsak meglepve a többi tanárt és a dolgozókat” – sorol kaliforniai élményeket ugyanebből az időből egy kései emlékirat.⁴ Ugyan-

¹ Jean Sinor: [Kodály zenepedagógiai eszméi a nagyvilágban – Amerikai Egyesült Államok] előadás, in Szőnyi Erzsébet (szerk.): *Kodály Zoltán nevelési eszméi a harmadik évezred küszöbén. A Nemzetközi Kodály Konferencia (1997. IX. 22–24.) Zenepedagógiai szekciójának anyaga*, Kecskemét, 1999. Kodály Intézet, pp. 120–126., idézetek a 120. oldalról. Az előadás magyar nyelven hangzott el, lásd Szőnyi Erzsébet előszavát, pp. 5–6.

² Például az International Kodály Society (IKS) honlapján és egy amerikai facebook-oldalon (Sing with Nancy). Az itt és a továbbiakban hivatkozott internetes források utolsó megtekintése: 2020. június 1.

³ Levél Kodályhoz, 1963. január 19. Idézi Bónis Ferenc: A „Százéves terv” történetéhez – Szőnyi Erzsébet és Kodály Zoltán levelezése, *Magyar Szemle*, Új folyam 2014/5-6. szám, pp. 77–112. (108.) http://www.magarszemle.hu/cikk/a_szazeves_terv_tortenetehez_szonyi_erszebet_es_kodaly_zoltan_levelezese.

⁴ „The students liked these activities so much that they even echo clapped and sang during their recess time on the playground, making a big impression on the rest of the teachers and staff.” Trudi Lee Richards – Robin Richards-Quinteros – Susanne Richards Shrift – John Richards: *Wake up Singing! Our Life with Mary Helen Richards and Education Through Music. The Memoirs of Professor C. W. „Ricky” Richards*, s. l. 2007. Xlibris US – Pangea Press, p. 73. (A továbbiakban: *Wake up Singing!*)

ilyen lelkesek a tanárok is. „Azt tapasztaltam – idézzük most Szőnyi 1969-es emlékeit – hogy a Kodály-érdeklődők egy nyáron sorra »járják ki« az »iskolákat«, egyik tanfolyamról a másikra iratkoznak (...).”⁵

Revolúció, hiszen kézjeleivel – a kheironómia megszüntetve megőrzött eszközrendszerével – láthatóvá, a térben diszkrétte és motorosan átélhetővé teszi tér-idő-mozdulat eredendő egységét, játékká és társas interakcióvá emeli a hallás élesítését és a memória pallérozását, szavak nélkül is megérteni segíti a zene (és a világ) bonyolult és elvont összefüggéseit.

A kodályi forradalom ugyanakkor nem korlátozódik zseniálisan egyszerű módszeres eljárások együttesére. Zenei anyanyelvet ad, és még ennél is többet. Kodály víziója: életmód, antropológia, pedagógia, társadalom- és nemzetfelfogás. Kodály műve egyúttal művészetnek, szaktudománynak és filozófiának a világtörténelemben páratlan egysége, aminek a jelölésére a legegyszerűbb lenne a Mester nevét (habár *holy name*) köznévvé emelni. Más kérdés, hogy ebből a gazdag inspirációs forrásból ki, mikor, hol, mennyit és miként merít.

Amerika, úgy tűnik, az „első tekintetre” megfogalmazódó kétségek ellenére is jó táptalaj. Szakadatlanul és hihetetlen mértékben gyarapszik a Kodály-pedagógia irodalma, fellendültek a népzenei kutatások, él és hat Kodály zenéje. Mintha a vele, nézeteivel, művészetével szembeni gyanakvás odaát kisebb lenne, mint a mi vidékünkön. Ámbár egy 2014-es bostoni kiadvány is ’heves nacionalista’-ként (fervent nationalist) jellemzi,⁶ annak jeléül, hogy a fogalmak tisztázásra szorulnak,⁷ mégis, az őt (és Bartókot is) érintő, nem gyógyuló adornói elfogultság, amelynek európai virulenciájáról nem egyszer meggyőződhattünk,⁸ a tengerentúl eleve sok gyökerű kultúrájában úgy látszik, kevésbé fertőz. Mutatja ezt a kodályi program amerikai elterjedése; *ennek* a fertőzésnek egyik gócpontja a kaliforniai Oakland, az ottani Holy Names, ahol a Kodály-pedagógia immár fél évszázados múlttal bír, így 2019 nyarán jeles évfordulót ünnepelehetett és történelmi időszakra tekinthetett vissza.

Történelmi távlatot ad számunkra is, hogy a Kodály-pedagógia ottani útjának főbb vonalait és fordulópontjait áttekintsük, sajátosságait leírassuk, eredményeinek egyfajta mérlegét megvonhassuk.

⁵ Szőnyi Erzsébet: *Őt kontinensen a zene szolgálatában*, Budapest, 1979. Gondolat, p. 235. (A továbbiakban: *Őt kontinensen...*)

⁶ Michael Mark – Patrice Madura: *Contemporary Music Education*, Boston, 4/2014. Schirmer, p. 106.

⁷ „Nemzeti, aki jogot véd; nacionalista, aki jogot sért.” Illyés Gyula: Szakvizsgán – nacionalizmusból. Útjegyzetek, Bécs, 1970. május. In uő: *Útirajzok, esszék, tanulmányok*. Budapest, 1982. Szépirodalmi Könyvkiadó (Illyés Gyula Művei III.) pp. 747–766. <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/ILLYES/illyeso2118/illyeso2170/illyeso2170.html>.

⁸ „Kortalan” témák. Szerző Katalin interjúja Szőnyi Erzsébettel a Kodály-módszerről. *Parlando*, 2019/3. szám, https://www.parlando.hu/2019/2019-3/Szerzo_Katalin-SzonyiE.htm, eredetileg „Boldog lehet az az ország...” címen, *Zene-Zene-Tánc*, 1997/6. pp. 6–7. Szőnyi Erzsébet az interjúban érvelő választ ad egy voltaképpen érzelmi gyökerű felvetésre.

1. A Kodály-mozgalom amerikai kezdeteitől a kaliforniai tanárképzés megindulásáig

„Miféle hely az a Holy Names?”

„Kaliforniában szent helyek vannak”, magyarázta 1969-ben a Kodály-módszer *ottani* adaptálására vállalkozó magyar pedagógus⁹ – a vasfüggöny *innenső* oldalán, az értetlenkedő hivatalnak, egy olyan korszakban, amikor mindenhez „felsőbb engedély” kellett.

A szent hely

A Holy Names egy toleráns, katolikus szellemiségű iskola, mely küldetését, elkötelezettségét, a társadalom minden csoportja számára nyitottan, a személyiség teljes kibontakoztatásában és az Istenhit értékei szerinti nevelésben fogalmazza meg.¹⁰ 1868-ban alapították, helyi kezdeményezésre, Kanadából érkezett szerzetesek, Jézus és Mária Szent Neve Nővérei (Sisters of the Holy Names of Jesus and Mary¹¹), az intézmény a rend nevét 1908-tól főiskolaként – 1971-től Holy Names College (HNC) néven – és 2004 óta immár egyetemenként (HNU) is megőrizte. 1957-ben költözött jelenlegi helyére, az Oakland Hills ligetes domboldalaira.¹² A campus 1955–1958 között emelt épületeit, köztük a hangversenyeket is befogadó – hajdani növendék, utóbb nagylelkű támogató emlékének szentelt – kápolnát Milton Theodore Pflueger (1907–1993) tervezte.

Holy Names University, McLean Chapel
https://www.yelp.com/biz_photos/holy-names-university-mclean-chapel-oakland?select=avTLAAsCwbf6HU1ZKrk8VA

⁹ A tanárnő, Serényi Emma, mindjárt sorolta is a szent helyeket: San Francisco, Los Angeles, Santa Barbara, lásd Sr. Mary Alice Hein visszaemlékezését: In *Retrospect. The Kodály Phenomenon 1964–1997. Kodály Envoy*, Summer 1997. pp. 10–13. (10.) és újból Spring 2014. pp. 37–40. (37.)

¹⁰ A Holy Names University honlapján, <https://hnu.edu/about/mission-and-values/>.

¹¹ *Sœurs des Saints Noms de Jésus et de Marie*, SNJM.

¹² Kilátással a San Francisco-i öbölre. Szőnyi Erzsébet 1973-as leírása és fia, Gémes Péter grafikája alapján az arrafelé soha nem járt olvasó is maga elé idézheti a vidéket: *Öt kontinensen...* p. 301., 305.

Jelentős – a város és a régió kulturális életének igényeit is szolgáló – épülettel gazdagodott az intézmény 1994-ben, amikor megnyitotta kapuit a Valley Center, előadóteremmel, irodákkal, konferenciatermekkel és két, 390, ill. 125 fős színházteremmel; a nagyteremben rendezik az Éneklő Ifjúság mintáját követő fesztiválokat, kórustalálkozókat.

A hatalmas egyetemi campus térképén N betű jelöli az említett, méreteiben is impozáns kápolnát (McLean Chapel), C: a művészeti oktatás helyszíne (Kennedy Building), D: az előadóművészeti központ (Valley Center).

Holy Names University – a campus térképe
<https://hnu.edu/campus-map/>

Tehát ide, a Kennedy épület előadótermeibe és a McLean kápolnába fogunk megérkezni, a Holy Names Kodály-elvű zenei képzéseinek 2019 júliusában rendezett félévszázados ünnepségeire.

Lássuk azonban, hogyan indult, milyen utat járt be a Kodály-módszer Oaklandben!

Honnan az indíttatás? Honnan a szellemi és anyagi háttér? Ott, a Csendes Óceán partvidékén, két esztendővel Kodály Zoltán halála után.

Az indulás

A Holy Names curriculumában a zene mindig is, az oktatás minden szintjén, hangsúlyosan szerepelt. Gimnáziumában nagy létszámú ének- és zenekar működött,¹³ főiskoláján zenei képzés is folyt. Mary Alice Hein főtisztelendő nővér évszázados alapokra építve szervezhette meg 1969-ben a HNC Kodály Programját.

Sister Hein 1952-ben lépett a rendbe, és 1954-es fogadalomtételétől kezdve a zenepedagógiának is szentelte életét, San Francisco-i, majd

¹³ Egy 1949-es fotó megőrökíti a nővérek gimnáziumának ének-zenekari növendék-hangversenyét: <http://www.catholicvoiceoakland.org/2008/08-06-09/inthisissue9.htm>.

oaklandi elemi iskolákban (Saint Monica, illetve Maryrose), azután a Holy Names középiskolájában, végül 1963-tól nyugdíjba vonulásáig a főiskola tanáraként. Kodály pedagógiai elveit 1966-ban ismerte meg a közeli Stanford-ban.

„Alig egy órányi autótú Oaklandtól”¹⁴ – írja a nővér, mintegy tanúságtételként arról, hogy csodáért, sorsfordító tapasztalásokért nem kell messzire menni. A Stanford University zenei tanszéke azon a nyáron egyhetes tanfolyamot szervezett, amelyen előadást tartott Kodály Zoltán és Szőnyi Erzsébet, bemutató tanításra pedig – saját iskolai osztályaival – Lauren Anne Abernethy, illetve Mary Helen Richards vállalkozott.¹⁵ Abernethy abban a tanévben még a Holy Names növendéke, 1965-től foglalkozott a Kodály-módszerrel,¹⁶ Richards 1958-ban, eleinte minden személyes kapcsolat nélkül, önjelöltül lett a módszer amerikai adaptációjának úttörője.

Előttörténet I: Mary Helen Richards

Egy kaliforniai pedagógus, aki a bőrén érzi a „tudományos-technikai forradalom” bővületében élő társadalom elfordulását a művészetektől, és miközben saját helyét keresi az ötvenes évek amerikai iskolájában, a zenei nevelés új módozatait és lehetőségeit fedezi fel – Kodály pedagógiájában.

A magyar zenei nevelésnek Ádám Jenő vitte hírét a világba, a már említett koppenhágai ISME konferencián tartott előadásával (1958),¹⁷ az erről közölt ismertetés (az amerikai *Christian Science Monitor* hasábjain) keltette föl iránta Mary Helen Richards figyelmét¹⁸ – az amerikai iskolatörténetben elsőként. Nem ismerve hátterét és a kidolgozásában résztvevő munkatársak széles körét, elnevezi – Amerikában legalábbis ő nevezi el – „Kodály-módszer”-nek.¹⁹

Richards a University of Nebraska iskolazenei tanszékén szerzett diplomát,²⁰ a világháború után férjével Kaliforniában telepedett le és egy

Portola Valley-i iskolában tanított. Az említett újságcikk nyomán kapcsolatot keresett Kodállal, aki elküldte neki a Kodály–Ádám-féle 1-2. osztályos *Énekeskönyveket*. Képek, kották, ábrák, szövegek – angolra fordításukhoz Richards a helybeli magyar bencések²¹ segítségét kérte, s a magyar források alapján dolgozta ki és alkalmazta 1959-től tanári munkájában a Kodály–Ádám-módszer első amerikai adaptációját, készítette el kézikönyvét, amelyet „láthatóan Ádám Jenő eredeti énekeskönyvei inspiráltak.”²² Mire Kodállal először találkozott, 1962-ben, a kötet: a *Threshold to Music* (Küszöb a zenéhez²³ avagy A zene küszöbén²⁴) kéziratára készen állt.

A *Threshold* első kiadása, 1964 óta, egész Amerikában elterjedt: 1979-es adat szerint negyvennégyezer iskola hivatalos tananyaga, például Seattle 86 elemi iskolája közül 54-ben használták.²⁵ Sikerének egyik titka lehet, hogy „zenei szakképzettség nélküli osztálytanítóknak nyújt segítséget az iskolai énektanításhoz”,²⁶ hiszen, paradox mottója szerint „mindenki énekelhet, még ha nem is tud”.²⁷ Richards 1962-től kezdődően öt alkalommal jött Magyarországra,²⁸ ahogy fogalmazott: iskoláról iskolára járt²⁹ (Andor Ilona, Serényi Emma és mások óráin), lenyűgözte, amit tapasztalt.³⁰

²¹ A Portola Valley-i magyar monostort 1956-os emigránsok alapították, *Magyar Kurír*, 2016. november 15. <https://www.magyardurir.hu/hirek/60-eves-magyar-bencsek-alapitasa-kaliforniaban>.

²² Jerry Louis Jaccard: *Dallamok és disszonanciák. A zene nagykövete Szőnyi Erzsébet. [A Tear in the Curtain. The Musical Diplomacy of Erzsébet Szőnyi: Musician, Composer, Teacher of Teachers, New York, 2014. Peter Lang Publishing.]* Fordította Terts István. Budapest, 2016. Nap Kiadó (Álarcok sorozat), p. 136. Richards könyvének konzultánsaként Szőnyi Erzsébet említi Dániel Scipiades Katinka és Darázs Árpád Kaliforniában élő magyar pedagógusokat, *Öt kontinensen...* p. 185.

²³ *Öt kontinensen...* p. 185., 242.

²⁴ Sinor i. m. p. 122.

²⁵ *Öt kontinensen...* p. 242.

²⁶ *Öt kontinensen...* p. 167.

²⁷ Everyone can sing, even if they can't, *Wake up Singing!* p. 87. Richards pedagógiájának ellentmondásos értékeléséről lásd Jaccard i. m. pp. 136–137. főszöveg és lábjegyzet.

²⁸ Sinor i. m. p. 121., Jaccard i. m. pp. 135–136. Megjegyzendő, hogy Richards első magyarországi tanulmányútja 1962 áprilisában volt, majd ugyanazon év nyarán érkezett újból Budapestre, és ekkor, tehát második látogatása alkalmával találkozott személyesen Kodállal, lásd *Wake up Singing!* pp. 81–87. Vö. Peggy Bennett: *From Threshold to Music to Education Through Music: a Collaboration of the Principles of Zoltan Kodaly and the Work of Mary Helen Richards*, kutatási beszámoló, Texas, 1987. Music Educators Association, p. 2. <http://www.peggydbennett.com/wp-content/uploads/2010/07/TMEA-From-Threshold-to-Music-to-Education-Through-Music1.pdf>. A *Wake up Singing!* ill. Bennett i. h. alapján Jaccard néhány adata és föltevése helyesbítést kíván.

²⁹ *Wake up Singing!* p. 83.

³⁰ Egyik – vélhetően az első – látogatása során Szőnyi Erzsébet kalauzolta, találkozásaikról lásd Jaccard i. m. pp. 135–136., Richards magyarországi fogadtatásáról Szőnyi nevének említése nélkül *Wake up Singing!* i. h. És viszont: Richards volt a Kodály-házaspár és Szőnyi Erzsébet kaliforniai kalauza 1966 júliusában, olvasmányos leírását adja *Wake up Singing!* p. 98., és *Öt kontinensen...* pp. 161–162. Andor Ilona szerepéről lásd Bennett i. h., Serényi Emmáról lásd Plattly Sarolta: A Holy Names College (Oakland, California, USA) Kodály Programjának harminc éves története. In Ittész Mihály (szerk.): *A Kodály Intézet IV. jubileumi évkönyve 1975–2000*. Kecskemét, 2001. Kodály Intézet, pp. 101–104. (101.) Serényi tanításainak hatása a *Threshold* ki-dolgozása során is érvényesült, lásd a 9. jegyzetben i. h.

¹⁴ Mary Alice Hein cím nélküli írása, in László Vikár (ed.): *Reflections on Kodály*, Budapest, 1985. IKS, pp. 75–94. (76). (A továbbiakban: *Reflections...*)

¹⁵ Alan Strong: Kodály in America 1966. *Kodály Envoy*, Summer 1991. pp. 4–8. (5–6), továbbá Mary Alice Hein SNJM: *The Legacy of Zoltán Kodály an Oral History Perspective*, Budapest 1992. IKS, p. 14.

¹⁶ History of Northwest Kodály Educators, a division of OAKE, <https://nwkehistorian.wordpress.com/tag/lauren-abernethy/>.

¹⁷ Vö. Fehér Anikó: Kodály-módszer kontinenseken át. In uő (szerk.): „Mozgó dó...” *Gondolatok Kodály Zoltán zenepedagógiai módszeréről*. Budapest, 2020. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet (Műhelytanulmányok II/4.), https://www.mma-mmki.hu/userfiles/Working-papers/MMAMMKIumhelytanulmanyok_2evf4_MozgoDo_beliv.pdf, pp. 63–80. (66.)

¹⁸ *Öt kontinensen...* p. 42., Sinor i. m. p. 121.

¹⁹ Daniel Scipiades Katinka: The fiftieth anniversary of the use of the „Kodály–Ádám Method” in the United States: Looking backward – looking forward. *Crescendo*, 2000 (2) pp. 1–6., továbbá 2005. február 2-i közlése, in Lynnda Marie Nunn Fuller: *History of the inclusion of Orff and Kodály methodologies in Oregon music educator preparation*, doktori értekezés, Texas Tech University, 2005. p. 33. https://ttu-ir.tdl.org/bitstream/handle/2346/1153/Fuller_Lynnda_Diss.pdf;sequence=1.

²⁰ *Wake up Singing!* p. 33.

Kodállal történt találkozása, a tőle személyesen kapott útmutatás azonban a szerzőt egy új úton indította el, amelynek során már nem az *eredeti módszert*, hanem – szándéka szerint – a *kodályi elveket* ültette át az amerikai iskola világába. Az új irány: az *Education Through Music* (Nevelés zene által), Richards 1971-ben publikált könyvének címe is.³¹ Ebben, a magyar módszer felől tekintve „... eléggé messze került az eredeti irányvonalától”,³² említi így is: Kodály–Richards Method.³³

Mary Helen Richards a Kodály-módszer amerikai történetében tagadhatatlanul kivételes szerepet játszik. Amikor Dániel Scipiades Katinka, a budapesti Zeneakadémia egykori neveltje, 1960-ban Kaliforniába érkezik, az ő munkássága nyomán figyel fel a Kodály-módszerre³⁴, és lesz annak hathatós képviselője. 1965-ben, az ugyancsak útkereső Denise Bacon, a bostoni Kodály Intézet későbbi alapítója, a Thresholdban ismerte fel a zenei írás-olvasás tanításának alkalmas módját és Richards révén találkozott a Kodály-házaspárral 1965 júliusában.³⁵ Ugyancsak Richardsnak köszönhető Kodály 1966-os stanfordi meghívása, hiszen férje a Stanford University professzora volt.³⁶ Végül, a *Threshold* 1966-os bloomingtoni és stanfordi bemutatói sokak érdeklődését irányították a Mesterre: a névsorban Elisabeth (Betsy) McLaughlin-Moll és Sr. Lorna Zemke OSF³⁷ mellett Sr. Hein is szerepel.³⁸

Háttér: európai zenei örökség, amerikai nemzeti reneszánsz, két világrendszer

Ahogy az ún. Kodály-módszer adaptálása nem korlátozódik „osztálytermi technikák” átvételére, jöllehet a zenepedagógus a maga közvetlen szakterületén elsőként erre csodálkozik rá, mint olyasmire, „amit még soha nem látott és hallott”,³⁹ úgy a módszer történelmi léptékek mérve hihetetlenül gyors nemzetközi térhódításának okai is mélyebben keresendők. Alexander Ringer, a módszer hathatós amerikai támogatója – aki a szimplifikáló *Kodály-method* kifejezés helyébe a *Kodály-inspired*

teaching terminust állította⁴⁰ – és más elemzők is rámutatnak a siker háttérben kitapintható kulturális, társadalmi és történelmi tényezőkre.

E tényezők egyike az amerikai népesség meghatározó angolszász elemeinek protestáns öröksége, amelyben a gyülekezeti és házi zenélés a mindennapi élet szerves részeként – mintegy *második anyanyelvként* – létezik, és a zenei írás-olvasás kultúrája, ha nem is éppen általános, de széles körben elterjedt, jöllehet a fogyasztói szemlélet ezen a téren is kifejti romboló hatását.⁴¹ Ilyen, évszázadokon át gondosan művelt talajon, ahol az angliai mintát követő énekes iskolának is vannak már 18. századi példái,⁴² egy, a zenélést az emberi élet szerves részének tekintő koncepció magvetése jó termést hozhat.

A zenei tényező mellett a társadalmi mozgások hangsúlyt adnak a koncepció *népi* elemének. Új jelenség ugyanis a huszadik század második harmadának Amerikájában a korábban domináns „a népek olvasztótégléje” szemlélet háttérbe szorulása és a helyébe lépő nemzeti-nemzetiségi reneszánsz, amely a jogok, a gazdasági lehetőségek és a kultúra dimenziójában egyaránt teret követelt magának. A bevándorlás újabb és újabb hullámai – Kaliforniában mindenekelőtt a spanyol ajkú népességé – felerősítették a különböző népcsoportok öntudatára ébredését, felértékelődtek a helyi és regionális hagyományok,⁴³ benne az a zenei örökség, amelyre az egyes népek mint identitásképző, -erősítő elemre, kodályi szemlélettel *zenei anyanyelvre* tekinthetnek. Ebben az összefüggésben felerősödik és egészen új értelmet nyer a Kodály-filozófia egyik alapvető – sokak által alul értékelt, nem egyszer méltatlanul kárhozottat – dimenziója, amelynek lényegét az egyik elemző így fogalmazza meg: „nem a *népdal* itt a fontos, hanem a nép.”⁴⁴

³¹ Bennett i. m. p. 10.

³² *Öt kontinensen...* p. 185.

³³ James Garner: Kodály-Richards Method Success in Taft Schools. *California Music Educators Association News*, April 1968., lásd Micheál Houlahan – Philip Tacka: *Zoltán Kodály. A Guide to Research*. New York – London, 1998. Garland, 844. szám.

³⁴ Sinor i. m. p. 122.

³⁵ Denise Bacon: *History in the Making... A Musical Revolution*. Előadás, OAKE konferencia, 2001. március 9. Lásd *Kodály Envoy*, Fall 2001. pp. 9–12. (9.) Vö. Sinor i. m. p. 123.

³⁶ Jaccard i. m. p. 136.

³⁷ Ordo S. Francisci (ferences nővérek).

³⁸ Sinor i. h.

³⁹ „American teachers had never seen or heard anything like it” – írja a *Threshold* elsöprő sikeréről Denise Bacon: The Adaptation of Kodály’s Concept of Music Education in America. Early Steps – An Historical Perspective. In: *Reflections...* pp. 15–31. (15.)

⁴⁰ Alexander (Lothar) Ringer: In the Kodály Mode. Some Personal Reflections. In: *Reflections...* pp. 194–206. (205.) A terminológiai nehézségekről szölkünk bevezetöknben, vö. Gönczy László: Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia* 2009. 2. szám, pp. 169–185. http://www.magyarpedagogia.hu/document/Gonczy_MP1092.pdf

⁴¹ I. m. p. 200. Ringer a Kodály-iskolákban látottakról fogalmaz így: „a gyerekek második nyelvként tanulták a zenét” ([...] Hungarian children were taught music as a second language), i. m. p. 196. Második nyelvként: vagyis hallás-hangoztatás-írás-olvasás, szemantika és szintaxis egységében.

⁴² Kathryn Smith: Historical Perspective and Reflections on an Early American Solfege Tradition, *Kodály Envoy*, Fall 1993. pp. 41–48.

⁴³ Ringer i. m. p. 198. Sok idevágó elemzésből idézzünk csupán egyetlen megállapítást: „Az »amerikainak lenni« érzés (...) a különbözőségekből, a pluralitásból és a kulturális sokszínűsögből is táplálkozik. Amerika ma már nem a nemzetközi szociológiai alapmüvek által bemutatott »fehér, protestáns, angolszász férfiak« világa.” Rada Péter: Észak-Amerika: az Amerikai Egyesült Államok, in: Háda Béla – N. Rózsa Erzsébet (szerk.): *Regionális tanulmányok*, Budapest, 2016. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, pp. 43–64. (43–44.)

⁴⁴ Kádár György: Kodály Zoltán aktualitása, in: *Magyar Szemle* 2007/11-12. szám, pp. 117–140. (130.) Kádár tézise különben mélyebb elemzést érdemlő összhangban áll Szönyi Erzsébet megközelítésével, amelyre fentebb, a 8. jegyzetben utaltunk.

Nagyon sajátos és áttételes módokon készítette elő a talajt a kodályi nevelés számára és járult hozzá annak terjedéséhez-terjesztéséhez a két-pólusú világ. 1957. október negyedike, az első szovjet műhold pályára állítása ugyanis új korszakot indított az amerikai nevelésügyben. Az irodalom így nevezi: poszt-Szputnyik éra; hatásának elemzésére különböző összefüggésben – zenei vonatkozásban is – vissza-visszatérnek, tanulmányozására fél évszázad múltán is konferenciát szentelnek: „How Sputnik changed U. S. Education.”⁴⁵ Hogyan változtatta meg? A közvetlen reakció: elfordulás a humanioráktól, hogy az erőket a két világrendszer versenyében „a technológia korának” szükségleteire összpontosítsák. Az első vesztes az oktatásban a zene – ez az a veszteség, amelyet Mary Helen Richards mindjárt közvetlenül megtapasztalt, amikor tanári pályája elején énekóra helyett napközi foglalkozásokhoz osztották be.⁴⁶ Ugyanakkor szinte azonnal megjelenik az ellenhatás, szakemberek figyelmeztetnek az egyoldalú intellektuális terhelés veszélyeire és keresik a művészetek új helyét az oktatásban.⁴⁷ Nem könnyen találják; az edukacionalisták (Kodály talán így fordítaná: „tanügyi bácsik”) reformjai sokszor vezetnek zsákutcába. Ennek fel- és beismerése történt meg azon a nemzetközi zenepedagógiai szemináriumon, 1966 augusztusában,⁴⁸ amelynek témái között – mint lehetséges válasz a felmerülő kérdésekre – a Kodály-pedagógia is szerepelt.

Ám nemcsak ilyen átfogó, filozófiai kérdések – ’milyen az ember és hogyan kell nevelni’ – vetődnek fel, hanem belépnek egészen gyakorlati, politikai motivációk is. A hatvanas években az Egyesült Államok kormánya a szocialista országokkal történő kapcsolatépítésre törekszik, amelyhez jó lehetőséget kínált a Kodály-pedagógia iránt feltámadó széleskörű szakmai érdeklődés. Bizonyára ennek is köszönhető, hogy Ringer professzor első lépései – melyekhez a világhírű hegedűs Isaac Stern személyében talál szövetségesre – már Kodály Zoltán életében mintegy hivatalosan is megnyitják az amerikai iskolák kapuit a magyar módszer előtt: a kormányzat mellett működő Nemzeti Művészeti Tanács nagyvonalú támogatást ajánl a pedagógusok magyarországi tanulmányaihoz.⁴⁹ Ugyancsak nagyvonalú támogatást élvezett Sr. Hein kaliforniai küldetése,⁵⁰ melyhez a Ford Alapítvány és az 1968-ban létrehívott Nemzetközi

Tudományos és Kulturális Kapcsolatok Bizottsága⁵¹ biztosította a szükséges anyagi forrásokat, utóbbi szervezet 1971-ben egyenesen kezdeményezőként lép fel a Kodály-kapcsolatok bővítése ügyében.

A Kodály-módszer – avagy Kodály-inspired teaching – az 1960-as, ’70-es években tehát fontos kultúrdiplomáciai funkciót teljesít, persze azután is, a változó viszonyok közepette. Akkor a kétféle, ellentétes társadalomfilozófiára és különböző mítoszokra épülő, politikailag szembenálló országokat kellett összekötnie, egy magasabb, az „emberi lényegét” megragadó szinten. Alexander Ringer, akinek Kodály-reflexióira már hivatkoztunk (írásában egyaránt reflektál az *emberre* és a *gondolkodóra*), rámutat Kodály és híveinek azon diplomáciai teljesítményére, amely lehetővé tette – ahogyan ő fogalmaz – a „centralizált tervezésszerűség” körülményei között a zenei általános iskolák létrejöttét.⁵² Az az ellentmondás, amelyre a professzor utal, valójában nem itt, művészet és centralizáció között feszül, hanem magán a rendszeren belül, annak deklarált humanisztikus elvei és az elveket zárójelbe tévő gyakorlata között. A Kodály-diplomácia hazai sikere *ebből a nézőpontból* a zárójelek fel- és lebontása, a rendszer deklarált elveinek gyakorlati érvényre juttatása volt – egészen tekintve a társadalmi valóság szűk területén, de mégiscsak iskolák sokaságában. Másfelől viszont, a Kodály-pedagógia nyugati adaptációjának első kérdései sem szakmai vagy politikai vonatkozásban vetődnek fel, hanem abban, hogyan áll helyt az „üdvözítő” pedagógiai elméletek versenyében. Ami ugyancsak nem utolsó sorban diplomáciai kérdés, a diplomáciának egy másik szintjén: a széleskörű személyes kapcsolatépítés terepén.

A kodályi filozófia – és maga a Mester – alkalmas pillanatban lépett be a hatvanas évek közepén az amerikai útkeresések világába. Filozófiájának egyetemessége persze túlmutat pedagógiai elméletek versenyén és politikai célok szolgálatán: mint említettük, az emberről való gondolkodás centrális kérdéseire vezet, így *belső természeténél* fogva alkalmas rá, hogy összeköttetést teremtsen – ahogyan ezt Max Kaplan elemzése részletesebben is kifejti – két világrendszer, keleti és nyugati kultúra, technológia és ember, nevelés és művészet között.⁵³

⁴⁵ *The Harvard Gazette*, 2007. október 11. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2007/10/how-sputnik-changed-u-s-education/>.

⁴⁶ Fuller, i. m. pp. 173–174.

⁴⁷ Philip Tacka – Micheál Houlahan: The Status of Music in the United States during the Nineteen-Sixties. A Foundation for the American Adaptation of the Kodály Concept. *Kodály Envoy*, Fall 1990. pp. 7–22. (7–8.)

⁴⁸ A helyszín: Ann Arbor, lásd Ringer i. m. p. 195. Vö. *Öt kontinensen...* pp. 152–155.

⁴⁹ National Council on Arts, 1966. lásd Ringer i. m. p. 196., Eöszé László: *Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban*. Budapest, 1976. bővített kiadás, Zeneműkiadó, 236. kép. Megjegyzendő, ekkor, 1966 őszén már küszöbön áll az 1957-től (és voltaképpen már 1942-től) akadozó magyar-amerikai diplomáciai kapcsolatok nagyköveti szintre emelése, lásd <https://washington.mfa.gov.hu/page/fontos-datumok>.

⁵⁰ Hein, in: *Reflections...* p. 77., valamint *Öt kontinensen...* p. 303.

⁵¹ International Research and Exchanges Board, IREX, Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 303., Hein, in: *Reflections...* pp. 77–79.

⁵² Ringer i. m. pp. 199–200.

⁵³ A *Reflections...* kötethez írott bevezetésében, pp. 11–13. Megjegyzendő, hogy Szőnyi Erzsébet a Kodály-módszer világsikerét a népek zenekultúráinak a sokféleség ellenére meglévő – és az etnomuzikológiai kutatások nyomán mindinkább feltáruló – *hasonlóságai* alapján magyarázza, amely felismerés konzekvenciáit a zenepedagógia is levonja: „a magyar népzenei anyagra épített és eredetileg magyar gyermekek számára megkonstruált módszernek vannak olyan általános érvényű tulajdonságai, melyek most már a legkülönbözőbb népeknél adaptációra indítanak.” Szőnyi Erzsébet: A zenepedagógia helye a nagyvilágban. Előadás a Debreceni Zenepedagógiai Napokon, 1977. április 27–29., megjelent *Parlando*, 1978/7-8. szám, pp. 44–51. (45). A *Parlando*-közleményre dr. Márkusné Natter-Nád Klára figyelmeztetett, amiért itt mondok köszönetet.

Előttörténet II: Stanford 1966

Így került sor tehát, Kodály Zoltán három hónapos amerikai körútjának egyik állomásaként, a „történelmi találkozóra”⁵⁴ a Stanford Egyetem zenei tanszéke által az alapfokú zenei nevelésnek szentelt tanfolyamon,⁵⁵ 1966. augusztus 9–14. között.

Szónyi Erzsébet leírása szerint „a zsúfolásig megtelt nagyterem” hallgatósága – létszámukat Sr. Hein közel 400 főre becsüli – élénken érdeklődött „az övétől eltérő iskolarendszer és a népzeneire alapozott oktatás” részletei iránt. Az érdeklődők soraiban jelen volt Denise Bacon, Sr. Mary Alice Hein, Sr. Lorna Zemke és az amerikai Kodály-mozgalom sok későbbi meghatározó szereplője.⁵⁶ A stanfordi tapasztalatok sok résztvevő mellett Hein nővére is mély benyomást gyakoroltak: „Mindössze öt napig tartó műhelymunkára jelentkeztem, amit élvezni akartam, de amiről úgy gondoltam, rutin lesz az egész. Nem számoltam azzal, hogy az ott tapasztaltak milyen messzehatóan befolyásolnak majd, és nem csupán az én életemet, de országunk egész zenei nevelésének alakulását is.”⁵⁷ Sr. Hein a nyugati parton, Denise Bacon a keleti parton lett a Kodály-szemléletű tanárképzés elindítója (1969), Sr. Zemke készítette a Kodály-pedagógiáról az első doktori disszertációt Amerikában.⁵⁸ A Kodály-filozófia „messzeható befolyása” különben Amerikában is mihamar túllép a nevelés szűkebb körén, hiszen Sr. Zemke és mások levonják is „a zene mindenkié” elv végső konzekvenciáit: ha a zene mindenkié, akkor a bármely életkorban és életállapotban lévőké, legyen az magzat, koraszülött vagy demens; szolgálhatja a gyógyítást és alkalmazható a gyógypedagógia legkülönbözőbb területein, ha mindenkié, akkor „minden egyes emberé, az élet kezdetétől a végéig”.⁵⁹

Kodály 1966-os amerikai útjának fontos hozadéka, nemzetközi kapcsolatok építése és a pedagógiai gyakorlat adaptációjának hitelessége szempontjából egyaránt, hogy tudatosult az érdeklődőkben, milyen fontos a magyarországi szakemberek bevonása a kinti munkába, és kintiek magyarországi továbbképzése. Kodály maga, szűkkörű vagy sajtónyilat-

kozataiban egyaránt rámutatott az első amerikai adaptációknak a bemutatóórákon tapasztalt „elhajlásaira.”⁶⁰ „Még Mary Helen Richards is csak rövid időt töltött Magyarországon, és úgyszólván csak a felszínt látta, amit ennyi idő alatt láthatott. Ezért, amit ő csinál, az nem ugyanaz, mint amit mi csinálunk Magyarországon” – összegezi stanfordi benyomásait Kodály, az őt kérdező amerikai kollégának.⁶¹ Szorgalmazta is amerikai tanárok magyarországi tanulmányútjait: „El kell jönnie Magyarországra” – emlékszik Kodály hívására Lauren Abernethy.⁶² Ahogyan korábban Richards, úgy a következő években Abernethy⁶³, Bacon, Hein, Zemke és további nagyszámú pedagógus járt hosszabb-rövidebb magyarországi tanulmányúton, az amerikai Kodály-programok munkájában pedig nagyszámú magyar pedagógus vett és vesz részt mindmáig.

„Hitelesen kodályi és egészen amerikai”: a Holy Names új programjának indulása

A stanfordi tapasztalatok nyomán, hároméves előkészítő munkával és a Holy Names College zenei tanszékén folyó ének-tanári mesterképzésre (*Master of Music in Music Education*) építve 1969-ben indul az oaklandi Kodály Program.⁶⁴ Első lépésként többhetes nyári tanfolyamot (Summer Session) tartanak, majd megszervezik a nyári intézetet (Summer Kodály Institute). Az 1969-es nyári kurzus előadói: a Threshold-adaptációt bemutató Mary Helen Richards, és az ő ajánlására Magyarországról Serényi Emma, aki részt vesz a program kidolgozásában is.

Serényi Emma ahhoz a pedagógus-nemzedékhez tartozik, amelynek még személyes élményei vannak Kodály Zoltánról. Kaposvári gimnazistaként a harmincas évek elején, úgyszólván keletkezésükkel egyidőben találkozott az első Kodály-gyermekkarokkal, a Zeneakadémián Harmat Artúr, Bárdos Lajos növendéke, és ekként a Bárdos-osztályokat látogató Kodállal magával is kapcsolatba került. Tanári pályájának elején, Székesfehérvárott, a leánygimnázium énekkarával és a Városi Dalegyesület vegyeskarával nagy Kodály-kórusműveket szólaltat meg (többek között *Lengyel László, Liszt Ferenchez, Székely keserves*), a Vörösmarty Színházban bemutatott 1939. június 3-i műsorával magára vonja a zeneszerző

⁵⁴ A tanfolyam programjáról és jelentőségéről a magyar zenepedagógia amerikai kisugárzásában lásd *Öt kontinensen...* pp. 160–162. Vö. uő: *Kodály Zoltán nevelési eszméi*, Budapest, 1987. Tankönyvkiadó, p. 36. – Az eseményről publikus fotók: *Öt kontinensen...* p. 160. utáni 8. kép (Kodály oldalán Szónyi Erzsébet és dr. Wolfgang Kuhn, a stanfordi zenei tanszék vezetője; ugyanez in *Eősze* i. m. 235. kép); Bónis Ferenc: *Élet-pálya: Kodály Zoltán*, Budapest, 2011. Balassi Kiadó – Kodály Archívum, p. 667.

⁵⁵ Meghívóján ez az elnevezés szerepel: Institute in Elementary Music Education, lásd Jaccard i. m. p. 109.

⁵⁶ Vö. *Öt kontinensen...* p. 161.

⁵⁷ Idézi Jaccard i. m. p. 148., az idézet forrását lásd p. 134. 2. jegyzet.

⁵⁸ Szónyi 1979. p. 161.

⁵⁹ Sr. Lorna Zemke: Kodály: Looking Backward – Looking Forward, előadás az OAKE Midwestern Division konferenciáján (2017. október 27–29), *Kodály Envoy*, Winter 2018. pp. 24–26., idézet a 26. oldalról (... *Music is a right for every individual from the beginning of life to its ending*); Wanda Lathom: Application of Kodály Concepts in Music Therapy, *Journal of Music Therapy*, 11, Spring 1974. pp. 13–20.; Alan D. Strong, The Kodály Method applied to Special Education, *Kodály Envoy*, Winter 1983. pp. 3–9.

⁶⁰ Alan Strong, a 15. jegyzetben i. h., továbbá Kodály Zoltán: Zenei nevelés, embernevelés. Nyilatkozat, Stanford 1966. augusztus 14. In Kodály Zoltán: *Visszatekintés 3. Hátrahagyott írások, beszédek, nyilatkozatok*. Szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 2007. Argumentum, pp. 203–209. (A továbbiakban: *Visszatekintés 3.*)

⁶¹ *Visszatekintés 3.* p. 207., vö. Szónyi Erzsébet stanfordi értékelésével: „Mary Helen Richards amerikai gyerekekkel történő bemutatói után éppen elég nagy szükség volt arra, hogy (...) elmagyarázzam a magyar zeneoktatási módszer alapjait.” *Öt kontinensen...* p. 161.

⁶² Idézi Kelly Foster Griffin: Lauren Anne Abernethy. In memoriam. *Kodály Envoy*, Summer 2019. pp. 9–10. (9.)

⁶³ Mary Helen Richards kíséretében; utóbb tanúsítványt szerzett a budapesti Zeneakadémián, vö. Jaccard i. m. p. 136.

⁶⁴ Jóllehet 1969 nyarán is tartottak már Kodály-kurzust („First Annual Kodály Summer Session”, lásd Hein, in *Reflections...* p. 76.), a Kodály Zenei Nevelési Program indulásának hivatalos időpontja 1969. szeptember 21. <https://www.hnu.edu/about/history/>.

figyelmét és kivívja a kritika elismerését. Vegyeskarával szerepelt Siófon, Győrben és a visszatért Kassán. Visszaemlékezéseiben székesfehérvári éveit (1937–41) pályája legfontosabb időszakaként tartja számon.⁶⁵ A háború után a fővárosban karnagy és tanár, az ő felkérésére, Kertész utcai általános iskoláisi számára írta Szőnyi Erzsébet *A makrancos királylány* című gyermekoperáját (1955).⁶⁶ Ugyanezen évtől 1971-ben történt nyugdíjba vonulásáig az ELTE Trefort utcai (korabeli nevén Ságvári Endre) gyakorlóiskolájának tanára – itteni munkáját látta Mary Helen Richards. Társszerzője egy gimnáziumi ének-zene tankönyvnek (1959). A Kodály-örökség letéteményeseként, előadóművészi, tanári és tantervkészítői hozománnyal érkezik tehát Oaklandbe.

A HNC új tanárképző programjáról 1969 augusztusában Sr. Hein konzultált az amerikai előadó-körúton lévő Szőnyi Erzsébettel.⁶⁷ Szőnyi általánosságban egyetértett a tervezettel, ugyanakkor a főtisztelendő nővért magyarországi tapasztalatcserére, a tanárképzés helyszíni tanulmányozására ösztönözte, hogy adaptációja (azaz átültetése egy másik kultúrába) legyen a lehető leghitelesebb és ugyanakkor illeszkedjék az amerikai képzési rendszerhez.⁶⁸ Sr. Hein a Ford Alapítvány támogatásával az 1970–71-es tanévet töltötte hazánkban, figyelte a Zeneakadémián folyó oktatást, részt vett az 1970. évi I. Kecskeméti Kodály Szemináriumon, járt számos iskolában, megismert sok magyar szakembert (Csík Miklós, Forrai Katalin, Hamvas Anna, Legányné Hegyi Erzsébet, Szabó Helga, Vikár László), és két – vele egyidőben magyarországi tanulmányokat folytató – amerikait is (Lois Choksy és Toni Locke). Így épült a Holy Names majdani tanári, előadói testülete.

„A fordulat éve”: Nemzetközi Kodály Szimpózium 1973

1973 szimbolikus évszám a Kodály-ügy történetében, amikor a két világrandiszer közlekedésének egyik építőköve lett. Az IREX⁶⁹ azzal bízta meg ugyanis Hein nővért, keresse az amerikai–magyar együttműködés bővítésének lehetőségeit. Így vetődött fel egy „bilaterális” Kodály-rendezvény gondolata, amely azután Szőnyi Erzsébet javaslatára lett multilaterálissá,⁷⁰ és amelynek az oaklandi Holy Names College adott otthont. Az Első

Nemzetközi Kodály Szimpózium („első”, hiszen hasonlóak sorát indította el, 2019-ben már a 24. Nemzetközi Kodály Szimpóziumot tartották, ezúttal Malaysiában), egyéves előkészítő munka eredményeképpen, 1973. augusztus 1–15. között valósult meg, az IREX támogatásával, 16 ország több mint félszáz szakemberének közreműködésével és nagyszámú érdeklődő hallgatóság, összesen mintegy 350 fő részvételével.⁷¹ A szimpózium előkészítésében Kodály Zoltánné is részt vett és azon maga is jelen volt.⁷² A rendezvényen 31 előadás és két kerekasztal-beszélgetés tárgyalt a magyar pedagógia sajátosságait és jelentőségét, adaptációjának lehetőségeit és az ezen a téren számos országban már elért eredményeket,⁷³ továbbá elméleti háttérét a zenetörténet, a pedagógia-pszichológia, illetve a folklór oldaláról.⁷⁴ Nyomatásban is megjelent két előadás: Szabó Csaba (Románia) erdélyi helyzetképe⁷⁵ és Weisz Pál (Szovjetunió) áttekintése a módszer átültetésének nyelvi nehézségeiről.⁷⁶ Képviselettel magától az USA Oktatási Minisztériuma (Harold Arburg), a Boosey & Hawkes kiadó (John Bice), az amerikai zenetanárok országos tanácsa⁷⁷ (Jack Schaeffer elnök), az IREX (John Matthews) és a Ford Alapítvány (Richard Kapp).⁷⁸

A nemzetközi siker háttérében a magyar karnagyok, tudósok, tanárok sokasága áll, Bárdos Lajos generációjától kezdve. Ott áll Kodály Zoltán a maga személyében, aki utolsó éveinek nagy utazásai során, hírnevével

⁶⁵ Hein: *The Legacy of Zoltán Kodály...*, id. kiad. pp. 81–84.; Bónis Ferenc (szerk.): *Így láttuk Kodályt. Nyolcvannyolc emlékezés*, Budapest, ⁴2017. Javított és bővített kiadás, Balassi Kiadó – Kodály Zoltán Emlékmúzeum és Archivum, pp. 345–351.; Hartányi Judit: Kodály és Székesfehérvár, *A Magyar Kodály Társaság Hírei*, 2017/2. szám, pp. 37–40.

⁶⁶ „A Makrancos királylány úgy jött, hogy a Kertész utcai normál általános iskolában volt egy kiváló énektanár (...)” – emlékezik a 90 éves zeneszerző, *Kulturpart.hu internetes kulturális magazin*, 2014. június 18. https://kulturpart.hu/2014/06/18/8222_ha_nem_eli_at_az_ember_hozza_se_fogjon.

⁶⁷ A Boston mellett Welleseyben, lásd Hein, in: *Reflections...* p. 77. Szőnyi is említi a találkozást: „ (...) sok régi ismerőst látok: itt van (...) Mary Alice Hein Oaklandból (...)”, *Öt kontinensen...* p. 241.

⁶⁸ Hein, in *Reflections...* p. 77., Jaccard i. m. p. 148.

⁶⁹ Lásd 51. jegyzet.

⁷⁰ Az 50. jegyzetben i. h.

⁷¹ Jaccard i. m. p. 7.; Lukin László: Az I. Nemzetközi Kodály Szimpózium, *Az ének-zene tanítása*, 1974/2. szám, pp. 91–93. (a továbbiakban Lukin/*Az ének-zene*) és uő: Nemzetközi Kodály-Symposium, Oakland, aug. 1–15, *Muzsika*, 1973/11. szám, pp. 20–21. (a továbbiakban Lukin/*Muzsika*). A tizenhat ország: Anglia, Argentína, Ausztrália, Belgium, Cseh-szlovákia, Dánia, Franciaország, Izland, Japán, Kanada, Magyarország, Lengyelország, Nyugat-Németország, Románia, Szovjetunió, USA.

⁷² Platty i. m. p. 102. és Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 305.

⁷³ Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 306.

⁷⁴ A rendezvényről és szakmai konzekvenciáiról lásd Lukin/*Az ének-zene és Lukin/Muzsika*; Szabó Csaba: A Kodály-módszer nemzetközi térhódítása, megjelent a romániai *Korunk* hasábjain (1974/10. szám, pp. 1070–1074.), legújabban in Szabó Péter (szerk.): *Szabó Csaba összegyűjtött írásai I. Folklór – zenetörténet – pedagógia*, Budapest 2017. Szabó Csaba Nemzetközi Társaság – Cellissimo, pp. 495–503.; továbbá Szőnyi: *Öt kontinensen...* pp. 303–309. A teljes programot közli Hein, in *Reflections...* pp. 85–94. Csoportkép a szimpózium 43 résztvevőjének név szerinti felsorolásával uo. p. 83.

⁷⁵ Szabó Csaba: „Kodály-módszer a romániai magyar oktatásban”, jegyzetekkel kiegészítve in Szabó Péter i. m. pp. 471–493. Szabó Csaba Marosvásárhelyt indult és Szombathelyen folytatódott pályájáról lásd Ittész Mihály – Szabó Péter (szerk.): *Ülvegszilánkok között. Szabó Csaba emlékkönyv*, Budapest, 2013. Szabó Csaba Nemzetközi Társaság – Cellissimo BT.

⁷⁶ Pavel Filipovich Veis, Paul Weiss: *Kodály: Questions of Adaptation and the Pedagogy of Rhythm. Written for the First Kodály International Symposium, Holy Names College, Oakland, California, August, 1973*. Wilowdale, 1977. Avondale Press – Kodály Institute of Canada. Ez, és a nemzetközi Kodály-pedagógia sok más, a következőkben említésre kerülő szöveges és hangzó dokumentuma hozzáférhető a kecskeméti Kodály Intézetben, lásd Szőgi Ágnes (szerk.): *Kodály Zoltán zenepedagógiai eszméi a nemzetközi gyakorlatban. Válogatott bibliográfia a Kodály Intézet gyűjteményéből*, s. l. 1993. S. n. [Kecskeméti, Kodály Intézet].

⁷⁷ Music Educators National Conference (MENC).

⁷⁸ Platty i. h.

a koncepciót hirdette, az Egyesült Államoktól a Szovjetunió át Izraelig. Hasonlóképpen ott áll az a kiterjedt kapcsolatrendszer, amelyet Szőnyi Erzsébet épített fel (és gondozott mindhalálig): 1956–1972 között tizenhat országban járt „a zene szolgálatában”, némelyikben többször is,⁷⁹ 1966-ig részben Kodálllyal együtt.

A Szimpóziium hozadéka az amerikai Kodály Társaság – ma már valamennyi szövetségi államot behálózó – szervezetének létrehívása, és negyedéves lapja, a *Kodály-Hírnök* indulása (1974).⁸⁰ A Társaság áttekinthetével bír az amerikai Kodály-mozgalom egészéről, évtizedek során egyre bővülő tevékenysége – ahogyan az említett lap hasábjain nyomon követhető – pedagógiai, tudományos és művészeti programok megvalósításához is kereteket biztosít.

Az OAKE konferencia koncertkórusa, elől Hartyányi Judit karnagy (jobbról a hetedik), Dallas (Texas), 2010, *Kodály Envoy*, Summer 2010. p. 25.

Az oaklandi találkozó hozadéka továbbá a Nemzetközi Kodály Társaság megalakulása (Kecskemét, 1975); a kanadai Kodály Társaság megalakulását kész tényként jelentették be Oaklandben.⁸¹

⁷⁹ A konferencia országlistájában szereplők közül csupán Izlandon nem. Az általa meglátogatott országok: Anglia, Ausztrália, Ausztria (2x), Belgium, Csehszlovákia, Franciaország (4x), Japán, Jugoszlávia, Kanada (3x), a két Németország (3-3 alkalommal), Románia, Svédország, Szovjetunió (4x), Tunézia, USA (4x), lásd Szőnyi: *Öt kontinensen...* A szimpóziumon nem volt meghívott vendég Ausztriából, Kelet-Németországból, Jugoszláviából és Tunéziából.

⁸⁰ A *Kodály Envoy* második, 1974. szeptemberi számától az Organization of American Kodály Educators (OAKE) sajtóorgánuma, az OAKE tényleges megalakulására 1975-ben került sor, vö. Platthy i. h., Szőnyi: *Öt kontinensen...*, pp. 316–317.

⁸¹ Lukin/*Muzsika*, p. 21., Platthy i. h., Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 309.

Az I. Kodály-szimpóziium tehát nem pusztán kezdet, hanem már a nemzetközi eredmények seregszemléje és egy összefogott nemzetközi kibontakozás kiindulópontja, amely, korabeli beszámolót idézve „a világ túlsó felén bizonyította a kodályi életmű sugárzó erejét.”⁸² Történelmi távlatból még világosabban fogalmazhat az egykori szemtanú, Jerry Jaccard: „Ott, a hidegháború kellős közepén, 350 küldött és érdeklődő gyűlt össze a világból, hogy többet tudjon meg a magyarországi zenei nevelésről. Oly sok szakmai szervezet fonódott össze a politikával, itt azonban a középpontban a világ gyermekeinek és fiataljainak [nevelése és] a muzsika szolgálata állt.”⁸³ Ugyanő a továbbiakban, Szőnyi Erzsébet lenyűgöző személyiségéről szólva, a rendezvény hatalmas diplomáciai jelentőségét érzékelteti: „Miféle zenei nevelési rendszer lehet egy olyan kis országban, mint Magyarország, hogy kinevelt egy ilyen muzikális, tudós és teremtő valakit?”⁸⁴ A nemzetközi kapcsolatokhoz tartozik, hogy Oakland 1973-ban egyfajta „magyarok világtalálkozójának” helyszínéül is szolgált. A rendezvény programfüzetének tanúsága szerint huszonegy előadóművész, tanár, tudós volt itt együtt, Magyarországról, az elcsatolt területekről és az emigrációból. A hallgatóság soraiban és a kórusok tagjai között lehettek még többen is.

A szimpóziium keretében bemutatott kiadványok között már megtalálhatók a Kodály-módszer újabb (1973-ban megjelent) kaliforniai adaptációi, Dániel Katinka *Kodály Approach* címen közreadott két munkatankönyve, továbbá Sr. Hein és Sr. Kathleen Dalton *Music for Wonder-e*, illetve Dalton, Hein és a kanadai Vernon Ellis közös munkája, a *Language for Wonder*.⁸⁵

Több hangversenyre is sor került, ezek egyikén a HNC nyári Kodály-programjának Serényi Emma vezette énekkara a kollégium kápolnájában szólaltatott meg Kodály-műveket: felhangzott a *Magyar mise* (1966) magyar nyelven, továbbá az *Ave Maria*, *A 150. genfi zsoltár*, a *II. Tantum ergo* és az *Esti dal*, Judith Neslénny zongoraművész (azaz Neszlényi Pfeiffer Judit 1956-os emigráns) orgonakíséretével.⁸⁶

A konferencia előadói közül többen kapcsolódtak be a későbbiekben a Holy Names Kodály-programjába: Lois Choksy, Sr. Kathleen Dalton, Darázs Árpád (USA), Pierre Perron (Francia-Kanada), Margaret Holden (Anglia).

Köteles György

(A dolgozat második részét következő számunkban közöljük.)

⁸² Lukin/*Muzsika*, i. h.

⁸³ Jaccard i. m. p. 7.

⁸⁴ I. m. p. 8.

⁸⁵ Hein, in: *Reflections...* p. 89.

⁸⁶ Lukin/*Muzsika*, p. 21. és *Öt kontinensen...* pp. 308–309.